

NOILE REGLEMENTĂRI PRIVIND ARBITRAJUL

Cristiana I. STOICA¹
Avocat, STOICA&Asociații

Reglementarea actuală a arbitrajului în Codul de procedură civilă

Actuala reglementare a instituției arbitrajului din Codul de procedură civilă (Cartea IV, Despre Arbitraj) constituie dreptul comun în materie de arbitraj. Cartea IV cuprinde 11 capitole care tratează arbitrajul privat voluntar începând cu dispozițiile generale și cu convenția arbitrală, apoi continuând cu tribunalul arbitral (arbitrii, constituirea tribunalului arbitral, termenul și locul arbitrajului), cu sesizarea tribunalului arbitral (cererea de arbitraj, întâmpinarea, cererea reconvențională), cu procedura arbitrală, cu cheltuielile arbitrale și sfârșind cu hotărârea arbitrală (pronunțarea, desființarea și executarea hotărârii arbitrale). De asemenea, două din cele 11 capitole ale Cărții IV reglementează arbitrajul internațional și recunoașterea și executarea hotărârilor arbitrale străine. Cartea IV, care cuprinde articolele 331 la 337, reflectă reglementarea arbitrajului astfel cum aceasta a fost adusă prin Legea nr.59 din 1993, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.177 din 26 iulie 1993.

Întemeiat pe prevederile Convenției de la New York din 1958², arbitrajul a devenit o veritabilă și eficientă alternativă față de justiția statală, cu reglementări proprii și cu o existență proprie. Importanța acordată astăzi arbitrajului, ca justiție privată, în alte jurisdicții europene este evidentă. Astfel, profesorul Burkhard Hess³ considera că “ideea de a separa complet arbitrajul de dreptul procedural European este o iluzie”. Opiniile sale exprimate în legătură cu propunerile cuprinse în Raportul Heidelberg⁴ (propuneri contestate de o bună parte a comunității de arbitraj din Europa, cu precădere de juriștii francezi) reflectă interesul actual acordat arbitrajului în raport cu justiția comunitară și mai departe, cu justiția statală a fiecărei jurisdicții europene. Cu titlu de exemplu, Raportul Heidelberg a propus înlocuirea « excepției de arbitraj » din cadrul Reglementării Bruxelles I prin două articole noi, de natură să re poziționeze arbitrajul față de dreptul procedural European. Nu ne vom preocupa însă în acest articol de problemele pe care le ridică Raportul Heidelberg (interesante, de altfel), ci dorim doar să semnalăm că arbitrajul este tratat în prezent drept o instituție cu un rol semnificativ în rezolvarea

---

¹ Autorul este arbitru înscris pe lista Curții de Arbitraj Comercial Internațional de pe lângă Camera de Comerț și Industrie a României.

² Convenția pentru recunoașterea și executarea sentințelor arbitrale străine, New York, 10 iunie 1958, la care România a aderat prin Decretul nr.186/196.

³ A se vedea, Burkhard Hess, “Improving the interfaces between arbitration and European Procedural Law-the Heidelberg Report and the EU Commission’s Green Paper on the Reform of the Regulation Brussels I”, în “Les Cahiers de l’Arbitrage”, vol.1, 2010, p.17-30. Burkhard Hess este profesor la Universitatea din Heidelberg și judecător la Curtea de Apel din Karlsruhe, Germania.

⁴ Aceste prevederi propuse în Raportul Heidelberg pleacă de la problema validității convenției arbitrale (clauzei arbitrale) și de la efectele pe care aceasta le produce cu privire la alegerea pe care părțile o fac între justiția arbitrală și cea statală. Întrebarea care se pune, față de această propunere, este dacă validitatea clauzei arbitrale se analizează de către instanța arbitrală însăși, sau de către instanța de drept comun din statul membru în care arbitrajul ar trebui să aibe loc.

litigiilor, mai ales a celor de drept comercial și a celor cu caracter internațional (arbitrajul internațional).

În România, creșterea rolului arbitrajului, mai ales în materie comercială, în anii de după 1989, s-a făcut simțită în mediul de afaceri din România, la un moment dat interesul pentru soluționarea cauzelor comerciale prin intermediul arbitrajului câștigând destul de mult teren în raport cu justiția statală. De asemenea, numărul cauzelor comerciale cu element de extraneitate a crescut. De aceea, misiunea reglementării arbitrajului din perspectiva actualelor realități economice din România, precum și din perspectiva calității României de membru al Uniunii Europene, a devenit una extrem de importantă. În acest context a apărut și noua reglementare a arbitrajului, mai amplă și ajustată în raport cu reglementările similare din alte state ale Uniunii Europene, astfel cuprinsă în proiectul noului Cod de procedură civilă.⁵ În continuare, vom face o prezentare generală a noii reglementări privind arbitrajul din noul Cod de procedură civilă, reflectată în două secțiuni : structura reglementării și noutăți aduse de noul cod reglementării actuale.

Structura reglementării arbitrajului în viziunea noului Cod de procedură civilă

Putem vorbi de o adevărată restructurare atât formală cât și pe fond a instituției arbitrajului în viziunea noului Cod de procedură civilă. Astfel, deși instituția arbitrajului se regăsește în cuprinsul aceleiași Cărți (Cartea IV), aceasta cuprinde însă 7 titluri, în locul celor 11 capitole. Conceptual însă, reglementarea diferitelor instituții specifice arbitrajului este, în linii mari, asemănătoare celei din cuprinsul actualei Cărți IV. Cele șapte titluri sunt dedicate dispozițiilor generale în materie de arbitraj, convenției arbitrale, tribunalului arbitral, procedurii arbitrale, desființării hotărârii arbitrale, executării hotărârii arbitrale și arbitrajului instituționalizat (articolele 533 la 612). Cu privire la procedura arbitrală, tratată în Titlul IV al Cărții IV, aceasta cuprinde, sub formă de capitole, reglementări privind sesizarea tribunalului arbitral, judecata arbitrală, cheltuielile arbitrale și hotărârea arbitrală.

Arbitrajul instituționalizat este reglementat-pentru prima dată de Codul de procedură civilă în ultimul titlu al cărții IV (Titlul VII)-articolele 1096 la 1118. Arbitrajul internațional este însă tratat separat, în Cartea VII (Procesul civil internațional), mai exact în cadrul Titlului IV al acestei cărți, titlu structurat în două capitole : Procesul arbitral internațional (Capitolul I) și Efectele hotărârilor arbitrale străine (Capitolul II).

Fiecare titlu, respectiv capitol în parte, conține denumirea reglementării pe articole, ceea ce transformă Codul de procedură civilă într-un instrument de lucru mult mai adecvat scopului pentru care a fost elaborat.

---

⁵Legea de adoptare a Codului de Procedură Civilă (legea nr. 134 din 1 iulie 2010) a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 485 din 15 iulie 2010. Noul cod va intra în vigoare la data care va fi prevăzută în legea pentru punerea în aplicare a acestuia. În termen de 6 luni de la data publicării prezentului cod, Guvernul va supune Parlamentului spre adoptare proiectul de lege pentru punerea în aplicare a Codului de procedură civilă.

Noutăți aduse de noul Cod de procedură civilă cu privire la arbitraj

Definiții. Una din principalele noutăți aduse de noua reglementare a arbitrajului o reprezintă introducerea *definițiilor arbitrajului* (articolul 533, Titlul I, Cartea IV) și a *arbitrajului instituționalizat* (articolul 607, Titlul VII, Cartea IV). Astfel, arbitrajul este definit ca «jurisdicție alternativă având caracter privat». Li se recunoaște părților aflate în litigiu și tribunalului arbitral competent liberarea de a stabili «reguli de procedură derogatorii de la dreptul comun, cu condiția ca regulile respective să nu fie contrare ordinii publice și dispozițiilor imperative ale legii». Cât privește arbitrajul instituționalizat, acesta este definit ca «forma de jurisdicție arbitrală care se constituie și funcționează în mod permanent pe lângă o organizație sau instituție internă ori internațională, sau ca organizație neguvernamentală de interes public de sine stătătoare, în condițiile legii, pe baza unui regulament propriu aplicabil în cazul tuturor litigiilor supuse lui spre soluționare potrivit unei convenții arbitrale».

Dispoziții generale. Cu privire la dispozițiile generale în materie de arbitraj, noul Cod de procedură civilă instituie o serie de noi reglementări importante. Astfel, în legătură cu *obiectul arbitrajului*, se prevede că statul și autoritățile publice «au facultatea de a încheia convenții arbitrale numai dacă sunt autorizate prin lege sau prin convenții internaționale la care România este parte». De asemenea, se prevede în cadrul aceleiași dispoziții referitoare la obiectul arbitrajului că «persoanele juridice de drept public care au în obiectul lor de activitate și activități economice au facultatea de a încheia convenții arbitrale, în afară de cazul în care legea ori actul lor de înființare sau de organizare prevede altfel».

O altă nouă reglementare interesantă este și cea prin care, cu privire la *reprezentarea părților în arbitraj*, se prevede că împuternicirea avocațială dată potrivit legii «valorează alegerea domiciliului sau a sediului procesual la avocat, dacă în cuprinsul acesteia nu se prevede altfel; o astfel de împuternicire conferă avocatului «dreptul de a exercita opțiunile cu privire la caducitatea arbitrajului potrivit art.560»⁶, precum și de a solicita ori de a accepta prelungirea termenului arbitrajului»⁷. Suntem de părere că această prevedere trebuie să țină seama de ceea ce Statutul profesiei de avocat emis în aplicarea Legii nr.51/1995 privind reglementarea profesiei de avocat cuprinde cu privire la efectele pe care le produce împuternicirea avocațială⁸.

⁶ Acest articol din cadrul Titlului III-Tribunalul arbitral, reglementează caducitatea arbitrajului.

⁷ Prolungirea termenului arbitrajului este prevăzută de articolul 559 din cadrul Titlului III.

⁸ În acest sens, a se vedea articolele 127 și 131 din Statutul profesiei de avocat. În accepțiunea legii care reglementează profesia de avocat în România, împuternicirea avocațială reprezintă un act de legitimare a avocatului față de terți, fiind emisă în baza contractului de asistență juridică încheiat de avocat cu clientul său. Așadar, puterile conferite avocatului trebuie să fie precizate în cuprinsul contractului de asistență juridică. Considerăm că, în spiritul art.131 alin.3 din Statutul profesiei de avocat, alegerea de domiciliu sau sediu profesional la sediul avocatului nu poate fi implicită, ci trebuie să fie expres prevăzută în contractul de asistență juridică, având caracterul de mandat special. În lipsă de stipulație expresă, contractul de asistență juridică conferă avocatului doar un mandat general, iar în limitele mandatului general, potrivit Legii nr.51/1995 (articolul 3) și Statutului profesiei (Capitolul III, Secțiunea 1), nu se cuprinde și alegerea de domiciliu, respectiv de sediu. Dreptul de a face alegere de domiciliu (sau de sediu) este reglementat în prezent de articolul 93 din Codul de procedură civilă (prevedere preluată de articolul 153 din noul Cod), cu caracter de normă generală, care trebuie completată, unde este cazul, cu norma specială (norma de drept

Convenția arbitrală. Cu privire la reglementarea instituției convenției arbitrale, principiul redactării în forma scrisă a convenției arbitrale, sub sancțiunea nulității, este păstrat. Nouă este prevederea referitoare la modul în care părțile au convenit asupra arbitrajului. Astfel, se prevede că « se consideră îndeplinită condiția formei scrise a convenției atunci când recurgerea la arbitraj a fost convenită prin schimb de corespondență, indiferent de forma acesteia, sau prin schimb de acte procedurale ori când existența convenției a fost pretinsă în scris de una din părți și nu a fost contestată de cealaltă parte ». Foarte importantă este și prevederea nou introdusă referitoare la convenția arbitrală ce privește un litigiu « legat de transferul dreptului de proprietate și/sau de constituirea altui drept real asupra unui bun imobil », caz în care convenția arbitrală trebuie să îmbrace în mod obligatoriu forma autentică, sub sancțiunea nulității absolute. Considerăm că devine recomandabilă din punct de vedere practic includerea clauzei compromisorii în însuși cuprinsul actului juridic ce constată operațiunea juridică privind transferul dreptului de proprietate (sau constituirea altui drept real asupra unui bun imobil), în absența unei asemenea clauze părțile putând să aleagă calea justiției arbitrale doar prin încheierea în formă autentică a unui compromis. De asemenea, este introdusă prezumția existenței convenției arbitrale în situația în care reclamantul a formulat cerere arbitrală, iar pârâtul, la primul termen pentru care a fost legal citat (de instanța arbitrală sesizată, n.n.), nu ridică obiecțiuni cu privire la alegerea justiției arbitrale. În ceea ce privește compromisul, noua reglementare prevede că acesta poate fi încheiat chiar dacă părțile se află în litigiu în fața unei alte instanțe (de drept comun, n.n.). În fine, ni se pare importantă prevederea cuprinsă în articolul 544 cu privire la « eficacitatea clauzei compromisorii » : dacă procedura arbitrală încetează cu sau fără pronunțarea unei hotărâri asupra fondului cauzei, clauza compromisorie nu este afectată, în sensul că aceasta « va rămâne valabilă și va servi drept temei pentru orice nouă procedură arbitrală care ar fi declanșată în temeiul acesteia pentru soluționarea oricărui litigiu apărut între părți derivând din contractul principal ». Este totodată conservat principiul conform căruia « încheierea convenției arbitrale exclude, pentru litigiul care face obiectul ei, competența instanțelor judecătorești », principiu de bază al instituției arbitrajului ce consacră independența sa în raport cu justiția statală și preverența sa asupra justiției statale în cazul existenței convenției arbitrale. Nu mai regasim însă reglementarea potrivit căreia tribunalul arbitral este chemat să își verifice propria sa competență de a soluționa un litigiu în partea referitoare la convenția arbitrală (actualul capitol II), ci în cadrul Titlului IV (Procedura arbitrală), respectiv în Capitolul II care tratează judecata arbitrală (articolul 571, Verificarea competenței).

Tribunalul arbitral. Titlul III (Tribunalul arbitral) aduce, la rândul său, mai multe reglementări noi. Astfel, *condiția cetățeniei române* pentru dobândirea calității de arbitru a fost înlăturată. Capacitatea de exercițiu rămâne singura condiție impusă de Cod (articolul 547). *Numărul arbitrilor* trebuie să fie întotdeauna impar (articolul 548, alin.1). Dacă părțile nu au stabilit numărul arbitrilor prin convenție, atunci litigiul se judecă de trei

---

procesual trebuie completată cu norma de drept special din actul normativ referitor la profesia de avocat). De asemenea, considerăm că trebuie avute în vedere și prevederile articolului 151 din noul Cod de procedură civilă care instituie pentru oricare dintre părți obligația alegerii locului citării în România (alegere de domiciliu/sediu).

arbitri (articolul 548, alin.1). Principiul desemnării supraarbitrului de către ceilalți doi arbitri este menținut. Această prevedere suntem de părere că trebuie raportată și la dispozițiile din Titlul VII (Arbitrajul instituționalizat), prin care i se recunoaște președintelui arbitrajului instituționalizat rolul autorității de desemnare a supraarbitrului (când cei doi arbitri nu se înțeleg asupra desemnării acestuia), dar numai dacă regulile de procedură proprii ale instituției însărcinate cu arbitrajul (sau părțile însele) nu prevăd altfel. *Desemnarea arbitrului supleant* devine obligatorie în noua reglementare. *Acceptarea însărcinării ca arbitru* se face numai în scris și se comunică părților prin «orice mijloace ce asigură transmiterea textului actului și confirmarea primirii acestuia», respectiv prin poștă, telefax, poștă electronică sau în alt mod (articolul 551).

Cu privire la *recuzarea arbitrilor*, se prevede că «în afara cazurilor de incompatibilitate»⁹ prevăzute pentru judecători, arbitrul poate fi recuzat și pentru alte motive care pun la îndoială independența și imparțialitatea sa» (articolul 554). În afara neîndeplinirii condițiilor de calificare sau a altor condiții privitoare la arbitri, prevăzute în convenția arbitrală (prevedere preluată din actuala reglementare), se mai prevăd și alte situații care pot atrage recuzarea arbitrilor: când o persoană juridică al cărei asociat este sau în ale cărei organe de conducere se află arbitrul are un interes în cauză; dacă arbitrul are raporturi de muncă sau de serviciu, după caz, sau legături comerciale directe cu una din părți, cu o societate controlată de una din părți sau aflată sub un control comun cu aceasta; dacă arbitrul a prestat consultanță uneia din părți, a asistat ori reprezentat una din părți ori a depus mărturie într-una din fazele precedente ale litigiului (articolul 554 alin.1 lit. a-d). *Abținerea*, la rândul său, produce efecte pe data formulării ei, fără nici o formalitate (articolul 554, alin 5).

Răspunderea arbitrilor. În materie de *răspundere*, arbitrii nu sunt răspunzători de daune, cum se prevede în actuala reglementare (articolul 353), ci răspund în condițiile legii, dacă sunt îndeplinite cerințele prevăzute de lege. Articolul 557 din noul Cod de procedură civilă, cu singura deosebire că conținutul actualului articol 353 din Codul de procedură civilă, cu singura deosebire că sintagma «dacă încalcă în mod flagrant îndatoririle ce le revin» (litera d) este înlocuită de formularea «dacă încalcă cu *rea-credință sau gravă neglijență* alte îndatoriri ce le revin». Desigur, pe fond, nu credem că cele două prevederi se deosebesc substanțial. Totuși, fără îndoială, există în noua reglementare o anumită nuanțare a răspunderii arbitrilor, de natură să contribuie la o mai bună protecție a statutului acestora.

Termenul arbitrajului. Cu privire la termenul arbitrajului, pronunțarea hotărârii arbitrale este supusă unui termen obligatoriu de 6 luni (în locul celui actual de 5 luni), sub sancțiunea caducității, dar numai dacă părțile nu au prevăzut altfel prin convenția arbitrală (articolul 559). Tribunalul arbitral poate dispune, pentru motive temeinice, *prelungirea termenului arbitrajului*, o singură dată, cu cel mult 3 luni (în loc de 2 luni, cum este prevăzut acum), adăugându-se sintagma «o singură dată» pentru înlăturarea oricărui echivoc, credem noi, relativ la numărul posibil al prelungirilor termenului arbitrajului ce pot fi dispuse de tribunalul arbitral. De asemenea, același termen de 3 luni se aplică și în cazul decesului uneia din părți, prelungirea operând de drept, ca în actuala reglementare. Nu există însă nici o prevedere referitoare la situația când încetează personalitatea juridică a uneia dintre părți, care ar face posibilă introducerea în cauză a unei noi persoane juridice, ce preia drepturile și obligațiile celei dintâi. Avem în vedere,

---

⁹ În actuala reglementare referința este la «cauzele de recuzare prevăzute pentru judecători (articolul 351/1 C.pr.civ.).

de exemplu, cazul fuziunii care dă naștere unei persoane juridice noi (fuziune prin contopire sau prin absorbție). Credem că tratamentul juridic în ceea ce privește termenul (prelungirea de drept pentru încă 3 luni a arbitrajului) ar putea fi identic celui aplicabil în cazul decesului persoanelor fizice. Cu privire la *renunțarea la caducitate*, aceasta trebuie exprimată de părți în mod expres, fără echivoc (articolul 560, alin.2). Probele administrate în cadrul procedurii devenite caducă vor putea fi utilizate, dacă este cazul, într-un nou arbitraj, în măsura în care se consideră că nu este necesară refacerea lor (articolul 560, alin.3).

Limba arbitrajului. O prevedere utilă nou introdusă este cea referitoare la « *limba arbitrajului* » (articolul 562). Dacă părțile omit să prevadă în convenția lor sau nu se înțeleg ulterior asupra acestui aspect, limba arbitrajului este limba contractului din care s-a născut litigiul sau o limbă de circulație internațională ce va fi stabilită de tribunalul arbitral.

Procedura arbitrală. Sesizarea tribunalului arbitral. Cu privire la procedura arbitrală (Titlul IV), relativ la sesizarea tribunalului arbitral, se introduc ca date obligatorii în cuprinsul cererii de arbitrare elementele de identificare ale părților precum codul numeric personal, codul unic de înregistrare sau codul de identificare fiscală. Dacă reclamantul are domiciliul (și sediul, credem noi, chiar dacă această mențiune lipsește din cuprinsul dispoziției legale analizate) în străinătate, se va indica și domiciliul (sediul) ales în România, unde se vor face comunicările procedurale (articolul 563, alin.1, litera a).

Judecata. În privința *judecății* (Capitolul II din Titlul IV), se remarcă dispozițiile referitoare la regulile de procedură arbitrală aplicabile (articolul 568), în sensul că se face în mod clar distincția între regulile aplicabile arbitrajului instituționalizat și cele ale arbitrajului ad-hoc ; cu toate acestea, principiile fundamentale ale procesului civil sunt aplicabile în mod corespunzător și în procedura arbitrală (articolul 567)¹⁰.

Comunicarea tribunalului cu părțile în legătură cu măsurile luate de tribunal se poate face, în conformitate cu noile dispoziții, și prin telefax, poștă electronică sau prin orice alte mijloace ce asigură transmiterea textului actului și confirmarea primirii acestuia (articolul 569). Asupra verificării competenței, tribunalul arbitral procedează la o asemenea verificare « la primul termen de judecată cu procedura legal îndeplinită » (articolul 571, alin.1). În cazul în care se declară necompetent să judece, tribunalul arbitral se pronunță printr-o hotărâre care nu poate forma însă obiectul unei acțiuni în anulare (articolul 571, alin.3). Orice incidente privind arbitrajul, astfel cum acesta este reglementat de noul Cod, sunt de competența instanțelor judecătorești, mai exact a tribunalului în circumscripția căruia are loc arbitrajul¹¹.

Competența exclusivă a tribunalului arbitral. În cazul absenței uneia din părți la dezbateri, tribunalul arbitral are competență exclusivă în ceea ce privește aprecierea motivelor absenței ca fiind temeinice, precum și în cazul când absența părții ar justifica amânarea

---

¹⁰ De exemplu, egalitatea părților, dreptul de dispoziție, obligațiile ce trebuie respectate de părți în cursul procesului civil, buna-credință, dreptul la apărare, contradictorialitatea, oralitatea, nemijlocirea, continuitatea etc. În acest sens, sunt citate articolele 5 alin.1 teza a II-a, 8-10, 12-16, 19-21, 22 alin.1,2,4,5 și 6 și 23 din noul Cod (în versiunea noului Cod).

¹¹ Aceasta prevedere este cuprinsă în articolul 124 din noul Cod, Cartea I, Titlul III (Competența instanțelor judecătorești), Capitolul III (Dispoziții speciale).

cauzei ; în asemenea situații, hotărârea tribunalului arbitral nu poate fi supusă vreunei căi de atac (articolul 574).

Tribunalul arbitral se bucură de competență exclusivă și în cazul în care, în materie de probe, este chemat să decidă asupra utilității, pertinentei și concludenței probelor propuse de părți. Cu consultarea părților, « tribunalul arbitral poate fixa termene limită pentru administrarea probelor încuviințate », iar după expirarea acestor termene, « administrarea probei nu mai poate avea loc decât dacă tribunalul arbitral apreciază că aceasta este esențială pentru soluționarea corectă a litigiului » (articolul 579).

Audierea martorilor și a experților poate fi făcută, la cererea sau cu consimțământul acestora, și la locuința sau locul unde își desfășoară activitatea. Tribunalul arbitral poate amâna cauza pentru ca martorii sau experții să răspunda în scris întrebărilor adresate acestora (articolul 581, alin.1 și 2). Este prevăzută și solicitarea de informații scrise de la autoritățile publice în legătură cu actele și acțiunile acestora (articolul 582), prevedere pe care o considerăm utilă pentru corecta judecată a cauzelor arbitrale în cazul cărora obținerea acestor informații este necesară.

Cheltuielile arbitrale. Prevederile referitoare la *cheltuielile arbitrale* (Capitolul III, Titlul IV) sunt în principiu neschimbate, cu excepția denumirilor date fiecărui articol în parte din cuprinsul acestui capitol (de exemplu, « onorariul arbitrilor », « plata anticipată a cheltuielilor », « verificarea cheltuielilor » sau « regularizarea cheltuielilor »).

Hotărârea arbitrală. Ultimul capitol din cadrul Titlului IV (Capitolul IV) privește hotărârea arbitrală. Interesează aici prevederea cuprinsă în articolul 594 alin.2 care se referă la litigiile legate de transferul dreptului de proprietate și/sau de constituirea altui drept real asupra unui imobil”, caz în care pentru ca hotărârea să poată fi pusă în executare, aceasta trebuie să fie investită cu titlu executoriu, la instanță sau să fie înfățișată notarului public pentru emiterea unui act notarial pe baza căruia să se poată trece ulterior la înregistrarea în cartea funciară. Achitarea impozitului privind transferul dreptului de proprietate este prevăzută ca o condiție prealabilă înregistrării la cartea funciară. Articolul analizat este o prevedere atipică pentru o reglementare specifică codului de procedură civilă, întrucât întrunește elemente ce aparțin legislației fiscale deopotrivă cu elemente specifice reglementărilor în materie de cadastru și de carte funciară. Credem că s-a recurs la această modalitate de reglementare pentru a se evita echivocul ce s-ar crea din pricina diferitelor interpretări în privința îndeplinirii unor obligații de natură fiscală sau referitoare la regimul cărții funciare în legătură cu punerea în executare hotărârii arbitrale; astfel, se poate aduce la îndeplinire dispozitivul hotărârilor arbitrale cu maximă celeritate, fără împiedicări ori întârzieri din partea autorităților sau instituțiilor publice chemate să asigure efectul definitiv și obligatoriu al hotărârilor arbitrale în cazul special al transferului dreptului de proprietate în materie imobiliară.

Cazurile de « lămurire », « completare » și de « îndreptare a hotărârii » arbitrale sunt mai clar înfățișate în noua reglementare, precizându-se că tribunalul se pronunță prin hotărâre separată în cazurile de lămurire sau de completare a hotărârii, în timp ce îndreptarea erorilor (a celor materiale care nu schimbă fondul soluției, precum și a greșelilor de calcul) se dispune prin încheiere (articolul 595).

Desființarea hotărârii arbitrale. Desființarea hotărârii arbitrale face obiectul Titlului V din noua reglementare a Codului de procedură civilă. *Motivele acțiunii în anulare a*

hotărârii arbitrale sunt menținute în noua reglementare, cu câteva excepții. De exemplu, constituie motiv al acțiunii în anulare împrejurarea în care hotărârea a fost pronunțată după expirarea termenului arbitrajului prevăzut de lege (articolul 559)¹², « deși cel puțin una din părți a declarat că înțelege să invoce caducitatea, iar părțile nu au fost de acord cu continuarea judecării » (articolul 599, alin.1 lit e). Se mai prevede că nu pot fi invocate ca motive pentru anularea hotărârii arbitrale neregularitățile care nu au fost ridicate (sub formă de cereri și excepții privind existența și validitatea convenției arbitrale, constituirea tribunalului arbitral, limitele însărcinării arbitrilor și desfășurarea procedurii) în fața tribunalului arbitral până la primul termen de judecată la care părțile au fost legal citate. De asemenea, nu pot constitui cazuri de anulare a hotărârii arbitrale acele neregularități care pot fi rezolvate potrivit procedurii de lămurire, completare sau îndreptare a hotărârii prevăzute de articolul 595 (din noua reglementare).

În ceea ce privește *competența soluționării acțiunii în anularea hotărârii arbitrale*, aceasta revine, potrivit noii reglementări, curții de apel în circumscripția căreia a avut loc arbitrajul¹³. Curtea de apel va judeca acțiunea în anulare în compunerea prevăzută de lege pentru judecarea recursurilor¹⁴. Întâmpinarea este obligatorie în acțiunile în anulare a hotărârilor arbitrale.

Soluțiile pe care le poate dispune instanța de judecată (curtea de apel) în cazul când o asemenea acțiune este admisă depind de motivele invocate în sprijinul anulării, respectiv : trimiterea cauzei spre judecată la instanța competentă să o soluționeze potrivit legii (când litigiul nu era susceptibil de soluționare pe calea arbitrajului, când tribunalul arbitral a judecat în absența unei convenții arbitrale sau pe temeiul unei convenții arbitrale nule ori inoperante sau când hotărârea a fost pronunțată după expirarea termenului arbitrajului prevăzut de articolul 559, « deși cel puțin una din părți a declarat că înțelege să invoce caducitatea, iar părțile nu au fost de acord cu continuarea judecării », acesta fiind cazul prevăzut de articolul 599, alin.1 lit e). În toate celelalte situații (când tribunalul arbitral nu a fost constituit în conformitate cu convenția arbitrală sau când partea a lipsit la termenul la care au avut loc dezbaterile și procedura de citare nu a fost legal îndeplinită), adică în cazurile prevăzute de articolul 599 alin.1 lit. c și d, curtea de apel se va pronunța în fond, dacă litigiul este în stare de judecată, iar dacă sunt necesare noi probe, curtea se va pronunța în fond numai după administrarea noilor probe. În această din urmă ipoteză, curtea va pronunța două hotărâri : mai întâi, hotărârea de anulare, apoi hotărârea asupra fondului (articolul 604, alin.3). Hotărârile curții de apel pronunțate în condițiile prevederii menționate sunt definitive. Iată așadar că este înlăturată prevederea actuală care menționează că « hotărârea instanței judecătorești cu privire la acțiunea în anulare poate fi atacată numai cu recurs ». Această situație crează premisele unei rezolvări mult mai rapide a efectelor hotărârii de anulare mai cu seamă în cazul unei noi judecări în fața instanței investite cu judecarea acțiunii în anulare.

---

¹² Astfel cum am arătat anterior, termenul menționat de noul Cod de procedură este de 6 luni (articolul 559), în timp ce termenul din reglementarea actuală este de 5 luni.

¹³ Cum majoritatea hotărârilor arbitrale sunt pronunțate de Curtea de Arbitraj Comercial de pe lângă Camera de Comerț și Industrie a României, care își are sediul în București, eventualele acțiuni în anulare a hotărârilor pronunțate în cadrul arbitrajului instituționalizat organizat de această instituție vor fi soluționate de Curtea de Apel București.

¹⁴ Potrivit articolului 54 alin.2, din Legea nr.304/2004 privind organizarea judiciară, recursurile se judecă în complet format din 3 judecători (dacă legea nu prevede altfel).

Executarea hotărârii arbitrale. Prevederile de principiu referitoare la *executarea hotărârii arbitrale* din actuala reglementare au fost menținute, însă într-o redactare simplificată și mai organizată, cuprinsă în două articole ce alcătuiesc împreună Titlul VI : executarea de bună voie (articolul 605) și executarea silită (articolul 606).

Arbitrajul instituționalizat. În fine, ultimul titlu din Cartea IV, și anume Titlul VII, este dedicat arbitrajului instituționalizat, pentru prima dată reglementat în mod expres de Codul de procedură civilă. Noua reglementare prevede că arbitrajul instituționalizat nu are caracter economic și nu urmărește obținerea de profit, prevedere importantă care exclude orice încercare viitoare de organizare a arbitrajului instituționalizat pe structura unei societăți comerciale. Se (re)afirmă caracterul autonom al arbitrajului instituționalizat în raport cu instituția care l-a înființat, un principiu foarte important pentru a garanta independența arbitrilor și judecata obiectivă a acestora. Cât privește regulile de procedură ale arbitrajului instituționalizat, acestea se adoptă de către conducerea instituției « potrivit normelor sale de funcționare stabilite prin actul de înființare » (articolul 610, alin.1). Desemnând prin convenția arbitrală un anumit arbitraj instituționalizat, părțile optează automat pentru aplicarea regulilor sale proprii de procedură, se arată în noua reglementare, orice derogare de la acest principiu fiind nulă. Cu toate acestea, în mod excepțional, ținând seama de condițiile speței și de conținutul regulilor de procedură indicate de părți ca fiind aplicabile, conducerea arbitrajului instituționalizat competent va decide dacă pot fi aplicabile și regulile alese de părți, « stabilind dacă aplicarea acestora din urmă este efectivă sau prin analogie ». Potrivit ultimului articol al Titlului VII (articolul 612), în caz de refuz al organizației sau instituției prevăzute să asigure arbitrajul instituționalizat conform convenției arbitrale, aceasta din urmă (convenția arbitrală, s.n.) își păstrează valabilitatea, iar litigiul urmează a fi soluționat potrivit prevederilor cuprinse în Cartea IV (adică, se va aplica dreptul comun în materie de arbitraj, iar nu regulamentul instituției arbitrale alese de părți prin convenția lor).

Arbitrajul internațional. Cu privire la arbitrajul internațional și la efectele hotărârilor arbitrale străine, așa cum am menționat anterior, acestea sunt tratate în partea referitoare la Procesul civil internațional (Cartea VII). Așadar, arbitrajul internațional își găsește un loc aparte ca modalitate de soluționare a litigiilor internaționale. Toate aspectele esențiale care țin de arbitraj în general (precum, convenția arbitrală-articolul 1098, tribunalul arbitral-articolul 1099, procedura arbitrală-articolul 1100, limba arbitrajului-articolul 1101, măsurile provizorii și conservatorii-articolul 1102, administrarea probelor-articolul 1103, competența tribunalului-articolul 1104, hotărârea arbitrală-articolul 1106 sau cheltuielile arbitrale-articolul 1107) sunt reluate în cadrul capitolului I al Titlului IV din Cartea VII din perspectiva litigiului arbitral internațional. Astfel, sub aspect formal *convenția arbitrală* poate fi dovedită prin existența formei scrise cuprinse în orice mijloc de comunicare adecvat stabilirii probei printr-un text, în timp ce cu privire la cerințele de fond, aceasta este valabilă dacă îndeplinește condițiile impuse de oricare dintre legea stabilită de părți în convenție, legea care guvernează obiectul litigiului, legea aplicabilă contractului (ce conține clauza compromisorie) sau legea română. În arbitrajul internațional, *durata termenelor* stabilite pentru arbitraj în Cartea IV se dublează. *Limba procedurii* se stabilește în aceleași condiții ca în cazul arbitrajului intern. *Excepția de necompetență* a tribunalului arbitral trebuie ridicată în prealabil oricărei apărări de fond,

se spune în articolul 1104, alin.3. Cât privește *dreptul aplicabil*, tribunalul arbitral va aplica legea stabilită de părți, iar dacă părțile au omis să o prevadă în cuprinsul convenției arbitrale, atunci se va aplica legea pe care tribunalul o consideră adecvată, « ținând seama de uzanțe și de regulile profesionale » (articolul 1105, alin.1).

Efectele hotărârilor arbitrale străine, tratate în Capitolul II din Titlul IV (Cartea VII), privesc mai întâi calificarea acestor hotărâri ca “hotărâri arbitrale străine”, fiind astfel definite acele hotărâri de arbitraj intern sau internațional pronunțate într-un stat străin și care nu sunt considerate hotărâri naționale în România (articolul 1109). Eficacitatea hotărârilor arbitrale străine este asigurată atunci când hotărârile calificate ca străine potrivit articolului 1109 sunt recunoscute și pot fi executate în România în măsura în care « diferendul formând obiectul acesteia poate fi soluționat pe cale arbitrală în România și dacă hotărârea nu conține dispoziții contrarii ordinii publice de drept internațional privat român » (articolul 1110). În continuare, prevederile privind procedura de recunoaștere și de executare a hotărârii arbitrale străine sunt preluate din Legea raporturilor de drept internațional privat nr.105/1992, atât în ce privește motivele de refuz al recunoașterii sau executării hotărârilor străine, cât și cu privire la judecata cererilor de recunoaștere sau de executare.

În concluzie, nu putem să nu remarcăm contribuția semnificativă adusă de noul Cod de procedură civilă în materie de arbitraj și de arbitraj internațional. Noile prevederi sunt mult mai adaptate cerințelor actuale privind inițierea și organizarea arbitrajului, inclusiv a celui internațional, cerințe impuse de schimburile comerciale dintre statele Uniunii Europene, ca și de legislația în această materie a Uniunii Europene. Este de așteptat ca în materie de arbitraj instituționalizat instituțiile existente în prezent în România ce pot fi investite cu soluționarea litigiilor arbitrale să surprindă prevederile esențiale din materia arbitrajului (inclusiv a celui internațional) și să le includă în propriile reguli de arbitrare, eliminând, pe cât posibil, unele contradicții (nedorite) dintre aceste reguli proprii, pe de o parte, și principiile sau uzanțele devenite obișnuite în practica arbitrală (internațională), pe de altă parte. De asemenea, ni se pare că implicarea instanțelor judecătorești în legătură cu arbitrajul, în unele situații când intervenția instanței este obligatorie sau reprezintă o opțiune valabilă pentru părțile în litigiu, este mult mai bine reflectată în noua reglementare. Pentru arbitrii ca și pentru practicienii în materie de arbitraj, aceste noi reglementări sunt de natură să contribuie la eficientizarea actului de judecată arbitrală, cu condiția de a fi aplicate atât în litera cât și în spiritul prevederilor respective.